

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет

Кафедра філософії та суспільних наук

«УЗГОДЖЕНО»

Гарантом освітньо-професійної
програми «Стоматологія»

« 28 » серпня 2024 року

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Головою вченої ради
міжнародного факультету

Протокол від « 30 » серпня 2024 р. № 1

СИЛАБУС

**СУДОВА МЕДИЦИНА (СТОМАТОЛОГІЯ).
МЕДИЧНЕ ПРАВО УКРАЇНИ**

Модуль 1. Судова медицина (стоматологія)

Обов'язкова

рівень вищої освіти
галузь знань
спеціальність
кваліфікація освітня
кваліфікація професійна
освітньо-професійна програма
форма навчання
курси та семестри вивчення навчальної
дисципліни

другий (магістерський)
22 Охорона здоров'я
221 Стоматологія
магістр стоматології
лікар-стоматолог
Стоматологія
денна
3 курс 6 семестр

«УХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри патологічної
анатомії та судової медицини
Протокол від 28.08.2024 р. №1

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Прізвище, ім'я, по батькові викладача (викладачів), науковий ступінь, учене звання	Черняк В.В., к.м.н., доцент; Прилуцький О.К., к.м.н., доцент; Ніколенко Д.Є., к.м.н., асистент
Профайл викладача (викладачів)	https://pathanatomy.pdmu.edu.ua/
Контактний телефон	560893
Е-mail:	patanatomy@pdmu.edu.ua
Сторінка кафедри на сайті ПДМУ	https://pathanatomy.pdmu.edu.ua/

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг навчальної дисципліни

«Судова медицина (стоматологія). Медичне право України»

Кількість кредитів – 3,0 / годин – 90, із них:

Лекції (год.) – 12

Практичні (год.) – 36

Самостійна робота (год.) – 42

Вид контролю – підсумковий модульний контроль

Обсяг модуля 1. Судова медицина (стоматологія)

Кількість кредитів – 1,5 / годин – 45, із них:

Лекції (год.) – 6

Практичні (год.) – 18

Самостійна робота (год.) – 21

Вид контролю – підсумковий модульний контроль

Політика навчальної дисципліни

Організація освітнього процесу за освітнім компонентом М1. «Судова медицина (стоматологія)» реалізується на кафедрі патологічної анатомії та судової медицини відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному медичному університеті» та інших діючих нормативних документів

(https://pdmu.edu.ua/storage/departmentnpr/docs_links/EXHOB4YrpFJqagUWjwI3e7GhMA6TcAWDd7yVXYjO.pdf)

Проведення освітнього процесу за освітнім компонентом М1. «Судова медицина (стоматологія)» в особливих умовах (військовий стан, карантин під час пандемії та ін.) відбувається за допомогою технологій дистанційного навчання, зокрема лекції проводяться з використанням платформи ZOOM, Google Classroom та ін.

https://pdmu.edu.ua/storage/departmentnpr/docs_links/03JNND8Ilh5H8KhDdFbMIJPEIQnAzB7UNwxCvRGy.pdf

Політика навчальної дисципліни визначається системою вимог, які науково-педагогічні працівники пред'являють до здобувачів освіти при вивченні дисципліни М1. «Судова медицина (стоматологія)» та ґрунтується на засадах академічної доброчесності.

https://pdmu.edu.ua/storage/departmentnpr/docs_links/ycZUUg0fZUvD4QBZ4a18PWhTNJH8AbU6fANHfFAF.pdf

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти з дисципліни передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної або наукової діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до *відповідальності* згідно нормативних документів.

Здобувачі освіти, вивчаючи дисципліну М1. «Судова медицина (стоматологія)» зобов'язані:

- виконувати графік навчального процесу і не допускати невиконання навчального плану та індивідуального навчального плану без поважних на те причин, приходити на заняття своєчасно, відповідно до розкладу занять
- виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;
- дотримуватися вимог до зовнішнього вигляду (дрес-коду);
- підтримувати порядок в навчальних кімнатах, дбайливо та охайно відноситись до майна кафедри (меблів, комп'ютерної техніки, підручників, муляжів, макро-мікропрепаратів);
- не виносити без дозволу науково-педагогічних працівників речі та різне обладнання з навчальних кімнат та кафедри, а в разі умисного пошкодження – компенсувати їх вартість в порядку, визначеному чинним законодавством;
- дотримання морально-етичних принципів перебування на території клінічних баз.

Здобувачам освіти, вивчаючи дисципліну М1. «Судова медицина (стоматологія)», *забороняється*:

- протягом заняття виходити з аудиторії без дозволу науково-педагогічного працівника;

- користуватись під час занять мобільним телефоном і іншими засобами зв'язку та отримання інформації без дозволу викладача;
- займатись сторонньою діяльністю, відволікати інших студентів та заважати науково-педагогічному працівнику;
- вживати наркотичні засоби, психотропні речовини та їх аналоги, спиртні напої на кафедрі, палити на території кафедри і перебувати в приміщенні кафедри в стані алкогольного, наркотичного або іншого сп'яніння;
- вчиняти протиправні та аморальні дії, що можуть створити небезпечні умови для здоров'я та/або життя оточуючих, які принижують людську гідність, вживати ненормативну лексику.

Здобувачі, вивчаючи дисципліну М1. «Судова медицина (стоматологія)», мають право на визнання результатів навчання у неформальній та інформальній освіті відповідно до Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти в Полтавському державному медичному університеті
https://pdmu.edu.ua/storage/departmentnpr/docs_links/fKBks6cPo5jzq0brID6eI7LKT EAcqmrjdjrewYFvL.pdf

Самостійна робота здобувачів вищої освіти університету регламентується «Положенням про організацію самостійної роботи здобувачів вищої освіти в Полтавському державного медичного університету»
https://pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/pA4e0X3ke7nhuMkZbATEoLhDsEVaJsVrQtqtiFjL.pdf

Опис навчальної дисципліни (анотація)

Модуль 1. Судова медицина (стоматологія) – це спеціальна медична наука, яка вивчає і розробляє певні питання медичного, біологічного та медико-криміналістичного спрямування для запитів правової практики, правосуддя та охорони здоров'я.

Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни (міждисциплінарні зв'язки)

базуються на знаннях, отриманих здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти при вивченні анатомії людини, гістології, цитології та ембріології; інтегрується з вивченням патофізіології, патоморфології, фармакології, що передбачає формування умінь застосовувати знання з судової медицини в процесі подальшого навчання та професійній діяльності.

Дисципліни, для вивчення яких потрібні знання, уміння і навички, що здобуваються після закінчення вивчення даної дисципліни: терапевтична стоматологія, ортопедична стоматологія, хірургічна стоматологія.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної є:

- надання здобувачам вищої освіти комплексу сучасних знань медичного, біологічного та медико-криміналістичного характеру для вирішення питань, що виникають у практичній діяльності органів правосуддя та судочинства під час розслідування справ проти здоров'я та життя людини.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- вивчення процесуально-організаційних питань проведення судово-медичної експертизи;
- вивчення трупних явищ, як абсолютних ознак смерті та їх судово-медичне значення;
- вивчення опису тілесних ушкоджень, їх виду, характеру та механізму його виникнення, в тому числі для визначення ступеня тяжкості травм щелепно-лицевої ділянки;
- вивчення методів дослідження речових доказів біологічного та медико-криміналістичного походження, в тому числі про судово-медичну стоматологічну ідентифікацію невідомої особи.

Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (інтегральна, загальні, спеціальні)

Інтегральна компетентність	
Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми в галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або в процесі навчання, що передбачає проведення досліджень і/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.	
Загальні компетентності	
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК3	Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.
ЗК4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК5	Здатність спілкуватися англійською мовою.
ЗК 6	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК7	Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК8	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
ЗК9	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК10	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК11	Здатність працювати в команді.
ЗК 14	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК16	Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	
СК 1	Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні данні.
СК2	Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.
СК14	Спроможність ведення нормативної медичної документації
СК15	Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.
СК17	Спроможність до правового забезпечення власної професійної діяльності.

Програмні результати навчання:

ПРН 4. Визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та

логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (списком 2.1).

ПРН14. Аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій.

ПРН16. Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.

ПРН18. Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.

ПРН19. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.

По завершенню вивчення Модуля 1. Судова медицина (стоматологія) студенти повинні:

знати: основи знань щодо сучасних можливостей судово-медичної експертизи, структуру служби та функції її підрозділів, виконання функцій судового експерта згідно процесуального законодавства за професійним спрямуванням;

вміти: встановлення факту біологічної смерті, опису трупа на місці його виявлення, опису трупних явищ, опису тілесних ушкоджень та визначення їх виду, характеру, ступеня тяжкості, виявлення та опису речових доказів біологічного походження (в т.ч. за макропрепаратами, вологими препаратами, муляжами, фотоілюстраціями).

Тематичний план лекцій

із зазначенням основних питань, що розглядаються на лекції

№ зп	Назва теми	Кількість годин
1.	Модуль 1. Судова медицина (стоматологія) Процесуально-організаційні питання проведення судово-медичної експертизи та судової стоматології в Україні. Судово-медична танатологія. 1.Визначення поняття про судову-медичну науку її складові. 2. Структура судово-медичної служби в Україні 3. Об'єкти судово-медичного дослідження. 3.Етапи судово-медичного дослідження та її регламентація 4. Види експертиз та їх судово-медичне значення 5. Класифікація смерті, відносні та абсолютні ознаки смерті. 7. Категорії трупів, що підлягають судово-медичному дослідженню. 6.Танатологія та її види, поняття про танатогенез, швидка та агональна смерть, діагностичні та морфологічні особливості. 7. Трупні явища: ранні та пізні. Ранні трупні явища: трупні плями,стадії та методи дослідження трупних плям та їх судово-медичне значення 8.Судово-медичне значення трупного висихання, трупного залякання, трупного охолодження та аутолізу. 9. Пізні трупні явища: руйнівні та зберігаючі.	2

2.	Загальні питання судово-медичної та судово-стоматологічної травматології. Ушкодження тупими та гострими предметами. Судово-медичне обґрунтування механізму травми та причини смерті від дії тупих та гострих предметів. 1.Поняття про травматизм, його види, судово-медичне значення. 2.Визначення поняття про тупі предмети, тупими їх класифікація. Класифікація тупих предметів за призначенням (класифікація М.І. Авдєєва), та за характером травмуючої поверхні (А.І. Муханова, 1974,1988). 3.Морфологічні особливості ушкоджень тупими предметами та механізм виникнення ушкоджень, їх характеристика. 4.Садна, синці, рани від дії тупих предметів, ушкодження зубів, ушкодження зубами, переломи, класифікація переломів, переломи кісток склепіння черепа та переломи щелеп. 5.Особливості ушкоджень частинами тіла людини та тварин. 6.Особливості ушкоджень, які виникають при падінні з висоти. 7. Гострі предмети, їх класифікація, види ран від дії гострих предметів. 8. Судово-медичне значення ран від дії гострих предметів, особливості нанесення ушкодження власною та сторонньою рукою. 9. Методи вивчення та ідентифікації гострих предметів та їх ушкоджень.	2
3.	Судово-медична експертиза потерпілих, звинувачуваних та інших осіб. Встановлення ступеня тяжкості тілесного ушкодження, стану здоров'я та віку. 1.Приводи і порядок проведення експертизи потерпілих, обвинувачуваних та інших осіб. 2. Методика проведення експертизи. 3.Встановлення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень. 4. Поняття про ушкодження небезпечні для життя. 5.Ступені тяжкості тілесних ушкоджень, Кваліфікаційні ознаки тяжких, середньої тяжкості, легких тілесних ушкоджень. 6. Судово-медична експертиза стану здоров'я, симуляції, агравації, штучних хвороб і самоушкодження.	2
	Разом	6

Тематичний план семінарських занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на семінарському занятті – не передбачено.

Теми практичних занять за модулями і змістовими модулями

Модуль 1. Судова медицина (стоматологія)

№№/зп	Назва теми	Кількість годин
	Модуль 1. Судова медицина (стоматологія)	
	Змістовий модуль 1. Предмет і завдання судової медицини. Процесуально-організаційні питання проведення судово-медичної експертизи та судової стоматології в Україні. Судово-медична танатологія.	2
1.	Тема 1.Процесуально-організаційні питання проведення судово-медичної експертизи та судової стоматології в Україні. Судово-медична танатологія. 1.Визначення поняття про судову-медичну науку її складові. Поняття про судову медичну експертизу та судову стоматологію, як складову науки та службу. 2.Структура судово-медичної служби в Україні 3.Об’єкти судово-медичного дослідження. 3.Етапи судово-медичного дослідження та її регламентація 4.Види експертиз та їх судово-медичне значення 5.Класифікація смерті, відносні та абсолютні ознаки смерті. 6.Танатологія та її види, поняття про танатогенез, швидка та агональна смерть, діагностичні та морфологічні особливості. 7. Трупні явища: ранні та пізні. Ранні трупні явища: трупні плями,стадії та методи дослідження трупних плям та їх судово-медичне значення 8. Давність настання смерті за трупними явищами 9.Судово-медичне значення трупного висихання, трупного залякання, трупного охолодження та аутолізу. 10. Пізні трупні явища. Руйнівні: гниття, етапи та ознаки гниття. 11. Пізні зберігаючі трупні явища: муміфікація, жировіск, торф’яне дублення, умови їх виникнення та судово-медичне значення.	
2.	Тема 2. Судово-медичний розтин трупа. Визначення давності настання смерті. Огляд трупа на місці події. Складання «Протоколу огляду трупа на місці його виявлення». Роль судового стоматолога при встановленні особи невідомої людини. 1.Судово-медична експертиза трупа, загальні відомості, порядок проведення, зовнішнє та внутрішнє дослідження, визначення давності настання смерті. 2.Огляд трупа на місці події. Виявлення, фіксація, методи та стадії огляду трупа, алгоритми опису трупа, одягу, речових доказів біологічного походження, складання «Протоколу огляду трупа на місці його виявлення». 3. Роль судового стоматолога при встановленні особи	2

	невідомої людини, впізнання невідомої особи за словесним портретом, встановлення етнічної приналежності за будовою зубів, визначення статевої приналежності за особливостями зубо-щелепного апарату. 4.Визначення віку за зубами, методика Герасимова(1955), ідентифікація невідомої особи за рентгенологічними методами, поняття про сучасні радіовізіографічні методи та трактування їх даних. 5.Особливості судово-медичних ідентифікаційні дослідження за кістковими залишками та кістками черепа (фотосуміщення, реперажу, сучасні комп'ютерні методи), аналіз та трактування одонтограм та іншої медичної стоматологічної документації.	
3.	Тема 3. Судово-медична експертиза у випадку наглої (раптової) смерті. 1.Поняття про наглу смерть та її фактори ризику. 2.Особливості дослідження трупів та діагностика наглої смерті при захворюваннях серцево-судинної системи, органів дихання, травлення, центральної нервової та сечостатевої систем; від інфекційних захворювань. 3.Використання лабораторних досліджень - гістологічного, гістохімічного, ангиографічного, полум'яно-фотометричного, біохімічного, бактеріологічного для обґрунтування причини смерті. 4.Раптова смерть у дитячому віці: основні причини, діагностика; синдром раптової дитячої смерті. 5.Раптова смерть за особливих обставин. 6.Визначення танатогенезу при поєднанні різних нозологічних форм захворювань та травми: встановлення основної причини смерті, її діагностика.	2
	Змістовий модуль 2. Судово-медична експертиза потерпілих, звинувачуваних та інших осіб. Визначення ступеня тяжкості тілесного ушкодження при травмі зубів.	
4.	Тема 4. Судово-медична (стоматологічна) експертиза встановлення ступеню важкості тілесних ушкоджень, стану здоров'я та віку. 1.Приводи до судово-медичної експертизи потерпілих, звинувачуваних та інших осіб, її організація, особливості проведення і документація. 2.Судово-медична експертиза з приводу наявності на потерпілому тілесних ушкоджень. Визначення видів пошкоджень, давності нанесення та ступеня їх тяжкості. 3.Юридична класифікація тілесних ушкоджень за ступенем їх тяжкості відповідно до КК України. Критерії тяжкості тілесних ушкоджень відповідно до діючих "Правил судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних	2

	ушкоджень". 4.Тяжкі тілесні ушкодження. 5.Ушкодження середньої тяжкості. 6.Легкі тілесні ушкодження. Побой, мордування, мучення. 7.Експертиза стану здоров'я: симуляція, агравація, дисимуляція, штучні хвороби, самоушкодження/ калічення членів/. 8.Визначення ступеня тяжкості тілесного ушкодження при травмі зубів.	
	Змістовий модуль 3. Загальні питання судово-медичної травматології. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії механічних чинників, (судово-стоматологічна) травматологія. Судово-медична експертиза ушкоджень тупими та гострими предметами.	
5.	Тема 5. Судово-медична та судово-стоматологічна травматологія. Ушкодження тупими предметами. Судово-медичне обґрунтування механізму травми та причини смерті від дії тупих предметів. Ушкодження слизової оболонки порожнини рота та зубів. Ушкодження зубами. Переломи кісток обличчя. Поняття про кататравму. 1.Причин визначення поняття "травма", "ушкодження". Ушкодження тупими предметами, їх класифікація. 2.Механізм дії тупих предметів та характер ушкоджень, які виникають від їх дії. 3.Садна, синці, забиті рани, переломи кісток, їх морфологічна характеристика та судово-медичне значення. 4.Загальні відомості про ушкодження тупими предметами тканин обличчя, ушкодження слизової оболонки порожнини рота.Ушкодження черепа та щелеп, переломи кісток обличчя, класифікація Ле-Фор, ушкодження зубів та ушкодження зубами. 6.Видові ознаки ушкоджень при падінні з висоти. 7.Ушкодження гострими предметами. Види гострих предметів, механізми виникнення ушкодження. 8.Морфологічні особливості різаних, колотих, колото-різаних, рубаних та пиляних ран, в тому числі особливості ушкоджень гострими предметами на обличчі та шії. 9.Особливості ушкоджень, заподіяних власною та сторонньою рукою. Питання, які виникають при судово-медичному дослідженні ушкоджень гострими предметами.	2
6.	Тема 6. Судово-медична експертиза вогнепальних ушкоджень. 1.Поняття про вогнепальні ушкодження, класифікація вогнепальної зброї, її види. 2.Патрон та його складові частини. Механізм пострілу: головна балістична хвиля, вбивча сила кулі.	2

	3. Пояси дії куль залежно від їх кінетичної енергії; гідродинамічна дія кулі. 4. Ознаки та варіанти пострілу впритул. Значення відбитка дульного зрізу та механізм його утворення. 5. Постріл на близькій відстані, його ознаки. 6. Постріл на неблизькій відстані, його ознаки. 7. Визначення вхідного та вихідного кульових отворів при пострілах на різних відстанях на одязі та шкірі. 8. Ушкодження з мисливської зброї. 9. Особливості вогнепального ранового каналу у разі його проходження крізь різні органи і тканини. Встановлення напряму пострілу при проходженні кулі крізь плоскі, трубчасті кістки та паренхіматозні органи. 10. Ушкодження з газової зброї, ушкодження від гранат, запалів, мін, снарядів, вибухових речовин. 11. Спеціальні методи досліджень, які застосовують при експертизі вогнепальної травми. 12. Особливості огляду місця події і значення слідчого експерименту для вирішення питань, поставлених слідчими органами при розслідуванні справ, пов'язаних з експертизою вогнепальних ушкоджень.	
7.	Тема 7. Судово-медична експертиза механічної асфіксії. Странгуляційна механічна асфіксія. Судово-медична експертиза аспіраційної, обтураційної, компресійної механічної асфіксії. Судово-медична експертиза при утопленні. 1. Поняття про гіпоксію, асфіксію та механічну асфіксію. 2. Клінічна картина вмирання при асфіксії, стадії перебігу. Післяасфіктичний період. 3. Загальноасфіктичні ознаки. Класифікація механічної асфіксії. 4. Странгуляційна механічна асфіксія: повішення, зашморги, їх види та варіанти накладання. 5. Генез смерті при повішенні, діагностика смерті від повішення; видові ознаки, ознаки зажиттєвості та післясмертності, встановлення механізму виникнення ушкоджень на тілі. 6. Задушення петлею, видові ознаки, особливості ходу странгуляційної борозни. Ознаки боротьби та самооборони. 7. Задушення руками, морфологічні ознаки та видові ознаки. 8. Асфіксія від попадання сторонніх предметів, рідини та блювотних мас у дихальні шляхи. Діагностика зажиттєвості попадання сторонніх предметів у дихальні шляхи. 9. Стиснення грудей і живота, генез смерті, морфологічні ознаки цього виду асфіксії. 10. Утоплення: механізм смерті, видові ознаки, ознаки	2

	перебування трупа у воді, лабораторні методи дослідження при діагностиці утоплення. Ушкодження на трупі, який перебував у воді. Встановлення строку перебування трупа у воді. 11. Асфіксія в обмеженому(закритому просторі).	
	Змістовий модуль 4. Складання Акту судово-медичного дослідження трупа та формулювання судово-медичного діагнозу.	
8.	*Тема 8. Складання Акту судово-медичного дослідження трупа та формулювання судово-медичного діагнозу. 1.Визначення танатогенезу при поєднанні різних нозологічних форм захворювання та травми: встановлення основної причини смерті, її діагностика. 2.Значення аналізу виявлених діагностичних ознак при вирішенні експертних питань та формулювання судово-медичного діагнозу. 3.Поняття про причину смерті. Встановлення та причини та генезу смерті. 4.Документація, яку складають при судово-медичній експертизі (дослідженні) трупів. 5.Принципи побудови судово-медичного діагнозу та експертних висновків.	2
9.	Тема 9. Підсумковий модульний контроль (ПМК).	2
	Разом	18

Примітка:*тема з якої обов'язково повинна бути позитивна оцінка

Самостійна робота

№№/ зп	Назва теми	Кількість годин
1.	Опрацювання тем, що не входять до плану аудиторних занять	4,5
1.	Тема 1. Загальні відомості про отрути, механізм їх дії та основи судово-медичної діагностики отруєнь. Судово-медична діагностика смерті гострого алкогольного отруєння. 1.Умови дії отрут. Перебіг отруєнь. 2.Особливості огляду місця події при підозрі на смерть від отруєння. 3.Вимоги до судово-медичного дослідження трупа у разі підозри на отруєння, судово-медичний розтин трупа, судово-токсикологічне дослідження, правила вилучення органів і тканин трупа для лабораторних досліджень. 4.Класифікація отрут. 5.Отруєння етиловим спиртом: його дія на організм, токсикокінетика, кількісне визначення алкоголю в крові та сечі, методи дослідження. Судово-медична діагностика смерті гострого алкогольної отруєння.	2,5
2.	СМЕ кататравми. Судово-медична експертиза транспортної	2,5

	травми. 1.Поняття про кататравму (падіння з висоти). 2.Особливості падіння та механізму ушкоджень при падінні з висоти та на площину. 3.Ушкодження внутрішніх органів при кататравмі. 4.Поняття про транспортну травму, її види, механізми транспортної травми. 5. Специфічні, характерні, нехарактерні ушкодження автомобільної травми. 6.Особливості судово-медичного розтину трупа при транспортній травмі.	
3.	Судово-медична експертиза спірних статевих станів та статевих злочинів. 1.Експертиза статевих станів (гермафродитизм, статева зрілість). Встановлення статевої зрілості осіб жіночої та чоловічої статі. 2.Встановлення здатності до статевих зносин і до запліднення (статево-репродуктивної здатності). 3.Встановлення характеру та механізму виникнення ушкодження при скоєнні насильницького статевого акту (експертиза з приводу зґвалтувань). 4.Встановлення вагітності та минулих пологів, Встановлення зв'язку переривання вагітності з травмою, встановлення штучного переривання вагітності (експертиза кримінального абортів). 5.Встановлення ознак розбещення. Встановлення ознак, які можуть свідчити про насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом (про скоєння насильницького акту мужолозтва). 6. Виявлення у осіб чоловічої статі ознак, які можуть бути використані при встановленні факту насильницького статевого акту. Встановлення венеричного захворювання. Судово-медична експертиза речових доказів біологічного походження 1. Судово-медична експертиза речових доказів біологічного походження: дослідження крові, слини, сперми, волосся. 2. Медико-криміналістичні методи дослідження: вимірювальні, фотографічні, оптичні, рентгенологічні, дослідження об'єктів у крайніх променях спектра, люмінісцентне дослідження, визначення ознак металізації та мінерального складу об'єкта, хіміко-аналітичні методи, ідентифікація досліджень знарядь травми, ідентифікаційні дослідження за кістковими рештками і кістками черепа.	2,5
4	Судово-медична експертиза трупів новонароджених. Активне та пасивне дітовбивство. 1.Особливості судово-медичної експертизи /дослідження/ та	2,5

	техніки розтину трупів новонароджених. 2.Встановлення новонародженості, доношеності, зрілості, живонародженості, життєздатності та довготривалості життя після пологів. 3.Використання результатів інструментальних та лабораторних методів досліджень - гістологічного, рентгенологічного, біохімічного для обґрунтування судово-медичного висновку. 4.Причини смерті плода і новонародженого: до, під час та після пологів. 5. Дітовбивство: активне та пасивне.	
5.	Судово-медична експертиза ушкоджень та смерті від дії фізичних факторів зовнішнього середовища. Судово-медична експертиза ушкоджень та смерті від дії крайніх температур, технічної і атмосферної електрики. 1.Місцева та загальна дія високої температури. Опіки, які спричинені різними чинниками, їх морфологічна характеристика. 2.Особливості експертизи обгорілих трупів, визначення зажиттєвості потрапляння тіла в полум'я. 3.Загальна дія високої температури на організм, особливості діагностики теплового та сонячного удару,. 4.Загальна та місцева дія низької температури. Умови, які спричиняють смерть від переохолодження, генез смерті. Діагностичні ознаки смерті від переохолодження виявлені при судово-медичній експертизі трупа. 5.Судово-медична експертиза смерті від дії технічної та атмосферної електрики. 1. Механізм дії технічного електричного струму на організм людини. 2.Умови, які впливають на наслідки електротравми. Генез смерті при електротравмі. Особливості огляду місця події. 3.Електромітка входу та виходу струму з організму; інші ознаки дії струму. Лабораторні методи дослідження електромітки. 4.Ушкодження атмосферою електрикою. Причини смерті при електротравмі.	1,5
6.	Складання «Акт судово-медичного дослідження (обстеження) трупа, «Висновок експерта», формулювання та обґрунтування судово-медичного діагнозу. 1.Принципи та етапи «Акт судово-медичного дослідження (обстеження)» та «Висновок експерта». 2.Обґрунтування судово-медичного діагнозу, висновків, заключення та відповідей на питання при проведенні дослідження (обстеження) об'єктів судово-медичного дослідження.	1,5
7.	Підготовка до підсумкового модульного контролю	3,5

8. Індивідуальні завдання: не передбачені.

Перелік теоретичних питань для підготовки здобувачів вищої освіти до підсумкового модульного контролю (ПМК).

1. Судова медицина як наука, судово-медична експертиза, експерт, судово-медичний експерт, лікар-експерт. Права, обов'язки та відповідальність судово-медичного експерта та лікаря-експерта при виконанні експертних функцій.
2. Організація судово-медичної (судово-стоматологічної) служби в Україні, види та порядок її виконання, структура бюро СМЕ, відділи та відділення, принцип інстанційності. Роль судово-медичної експертизи (судово-стоматологічної) в роботі органів правосуддя та охорони здоров'я.
3. Основні етапи розвитку судової медицини. Внесок видатних вчених (П.А.Мінакова, С.О.Громова, Н.С.Бокаріуса, М. І. Райського, М. В. Попова, Ю.С.Сапожникова, Г.І. Вільги) в розвиток судової медицини та судової стоматології.
4. Об'єкти судово-медичної експертизи. Види експертиз. Вимоги до документації.
5. Трупні явища, які підлягають судово-медичному дослідженню. Відмінність судово-медичного дослідження від патологоанатомічного.
6. Судово-медична класифікація смерті. Насильна смерть та її роди. Роль судово-медичного експерта в визначенні роду насильної смерті.
7. Використання органів та тканин від трупу людини для трансплантації, правові та медичні аспекти пересадки внутрішніх органів.
8. Філософські визначення: життя та смерті. Клінічна та біологічна смерть, їх діагностика. Судово-медичне значення відносних та абсолютних ознак смерті.
9. Трупні явища: ранні та пізні. Поняття про супраівітальні реакції. Визначення давності настання смерті за трупними явищами.
10. Трупні плями та їх судово-медичне значення. Трупне залякання: строки його виникнення та розвитку в залежності від ряду умов. Його значення для визначення часу настання смерті.
11. Трупне охолодження та явище трупного висихання. Їх значення в судово-медичній практиці, аутоліз.
12. Пізні трупні явища: руйнівні та зберігаючі. Трупне гниття, його розвиток та судово - медичне значення.
13. Пізні трупні явища, види природної консервації трупа (зберігаючі) та їх судово – медичне значення: муміфікація, жировіск, торфяне дублення.
14. Судово – медичні показники визначення давнини настання смерті.
15. Судово-медичний розтин трупа, етапи розтину. Особливості дослідження трупів невідомих осіб.
16. Огляд трупа на місці його виявлення та участь лікаря-судово-медичного експертата лікаря-експерта в слідчих діях, вилучення речових доказів біологічного походження.
17. Складання «Протоколу огляду трупа на місці його виявлення». Роль лікаря – спеціаліста в огляді трупу на місці його знаходження.
18. Роль лікаря стоматолога та судового стоматолога при встановленні особи невідомої особи.

19. Судово-стоматологічна ідентифікація особи, основні методи судово-стоматологічної ідентифікації невідомих осіб.
20. Роль судового стоматолога при встановленні особи невідомої людини, впізнання невідомої особи за словесним портретом.
21. Встановлення расової, етнічної приналежності за будовою зубів, визначення статевої приналежності за особливостями зубо-щелепного апарату, визначення віку за зубами, методика Герасимова(1955).
22. Ідентифікація невідомої особи за рентгенологічними методами, поняття про сучасні радіовізіографічні методи та трактування їх даних, ідентифікація за рельєфом піднебіння (ругопалатинографія), за слідами губ, за дентальними втручанням, професійні зміни зубів.
23. Ідентифікація особи за слідами зубів: вроджені та набуті ідентифікаційні ознаки, ідентифікація особи за слідами, які залишені зубами (укуси, надкуси, відкуси) та їх трасологічні дослідження.
24. Ідентифікаційні дослідження за кістковими залишками та кістками черепа (фотосуміщення, реперажу, сучасні комп'ютерні методи), аналіз та трактування одонтограм та іншої медичної стоматологічної документації.
25. Раптова смерть. Визначення поняття, медико – соціальне значення і причини. Значення факторів розвитку раптової смерті.
26. Судово-медична експертиза трупів новонароджених. Судово-медичне значення та експертне значення ознак новонародженості, доношеності (зрілості), живо-мертвонародженості, життєздатності.
27. Визначення терміну "дітовобивство" (активне, пасивне), ознаки новонародженої дитини.
28. Судово-медична експертиза потерпілих, звинувачувальних та інших осіб. Встановлення ступеня важкості тілесних ушкоджень, стану здоров'я та віку. Критерії для тяжкого тілесного ушкодження, середньої важкості та легкого тілесного ушкодження.
29. Юридична класифікація тілесних ушкоджень згідно з КК України. Тяжкі тілесні ушкодження. Небезпечні для життя в момент виникнення тяжкі тілесні ушкодження.
30. Приводи до судово - медичного огляду живих осіб, організація, методи і документація цих видів експертизи. Визначення понять "симуляція", "агравация", "дисимуляція", "калічення членів". Особливості судово - медичної експертизи при вказаних станах та їх діагностика.
31. Експертиза статевих станів (гермафродитизм, статева зрілість, статевопродуктивна здатність) та згвалтування. Кримінальний, аборт. Ознаки та методи виявлення абортів, який був у минулому.
32. Судово-медичне значення "отрута". Умови дії отрути. Класифікація отрут і отруєнь
33. Отруєння корозивними отрутами - кислотами та лугами. Деструктивні отрути. Отруєння солями ртуті
34. Судово - медична діагностика отруєнь отрутами, що утворюють метгемоглобін. Судово - медична діагностика отруєнь, окисом вуглецю.
35. Отруєння миш'яком, таллієм.
36. Отруєння снодійними препаратами.

- 37.Отруєння етиловим алкоголем та його сурогатами.
- 38.Отруєння органічним та неорганічними, сполуками фосфору.
- 39.Функціональні отрути. Отруєння ціаністими сполуками.
- 40.Отруєння стріхніном, атропіном.
- 41.Отруєння наркотичними отрутами (морфін, героїн, опій, кокаїн, та інші).
- 42.Правила вилучення внутрішніх органів для судово - токсикологічного дослідження та оцінка їх результатів.
43. Поняття “травма”. Класифікація ушкоджень, види травматизму. Питання, які вирішуються при механічній травмі. Судово-медична експертиза ушкоджень тупими предметами. Класифікація тупих предметів за призначенням (класифікація М.І. Авдєєва), та за характером травмуючої поверхні (А.І. Муханова, 1974,1988).
- 44.Ушкодження зубів, ушкодження зубами. Садна, синці. Їх судово-медичне значення.
- 45.Характер переломів плоских та трубчастих кісток, які виникли від дії тупих предметів та їх судово-медичне значення. Переломи кісток обличчя. Класифікація Ле-Фор.
46. Рани від дії тупих предметів, особливості ушкоджень м'яких тканин обличчя. Забиті рани, їх характер в залежності від виду тупого предмету та локалізації.
- 47.Особливості ушкоджень при падінні тіла.
48. Методи встановлення зажиттєвості і давнини виникнення ушкоджень.
- 49.Судово-медична експертиза ушкоджень гострими предметами. Різані рани, особливості нанесення власною та сторонньою рукою. Колоті та колото-різані рани. Характер цих ран, які виникли від дії своєї та сторонньої руки. Рубані і різані рани, їх характер в залежності від роду насильної смерті.
- 50.Питання, які вирішуються при судово-медичній експертизі різаних, колотих, колото-різаних та рубаних ран.
- 51.Класифікація автотравми. Ушкодження, які виникають при різних видах автомобільної травми. Особливості ушкоджень при рейковій травмі.
- 52.Класифікація ручної, стрілецької вогнепальної зброї. Устрій патрону. Кінетична енергія кулі. Дистанції пострілу та видові ознаки для кожної із них.
- 53.Вхідний та вихідний кульові отвори при пострілі впритул. Особливості ранового каналу при пострілі впритул. Значення відбитку дульного зрізу.
- 54.Ушкодження при пострілі холостими патронами та в випадках вибуху мін, запалів, снарядів. .
- 55.Особливості вхідного та вихідного кульових отворів при близькій дистанції пострілу.
- 56.Особливості кульових ушкоджень плоских та трубчастих кісток. Визначення напрямку ранового каналу та послідовності пострілів.
- 57.Механізм дії кулі на тіло людини в залежності від її кінетичної енергії (пояси дії кулі). Гідродинамічна дія кулі.
- 58.Діагностика вхідного і вихідного кульових отворів при неблизькій відстані пострілу, механізм їх виникнення.
- 59.Ушкодження дробом, визначення відстані пострілу в випадках дробових ушкоджень.
- 60.Значення лабораторних методів досліджень при експертизі вогнепальних

ушкоджень.

61. Асфіксія, визначення механічної асфіксії та класифікація її видів, захиттєвий перебіг асфіксії.

62. Загально-асфіктичні ознаки та їх судово-медичне значення.

63. Странгуляційна асфіксія, видові ознаки. Повішення, задушення петлею.

64. Смерть від механічної асфіксії в результаті задушення руками та закриття отворів рота і носа.

65. Діагностика смерті від механічної асфіксії в результаті потрапляння сторонніх предметів і блювотних мас в дихальні шляхи. Показники їх захиттєвого потрапляння. Смерть від механічної асфіксії в результаті здавлювання(стискання) грудей і живота.

66. Судово-медична діагностика смерті від утоплення. Ознаки утоплення, ознаки перебування у воді.

67. Судово-медична діагностика смерті від дії технічної та атмосферної електрики

68. Смерть від дії високої температури. Визначення захиттєвого потрапляння тіла людини в вогонь.

69. Судово-медична діагностика смерті від переохолодження. Правила дослідження замерзлих трупів.

70. Поняття "речові докази", значення речових доказів при розслідуванні злочинів проти життя та здоров'я людини. Правила вилучення та направлення на дослідження.

71. Основні питання, які вирішуються при дослідженні крові.

72. Методи виявлення крові в плямі.

73. Визначення групової приналежності крові. Судово-медична оцінка результатів дослідження.

74. Визначення видової приналежності крові.

75. Дослідження волосся. Питання, які вирішуються при експертизі даного об'єкту.

76. Методи дослідження сім'яної рідини та плям сперми.

77. Сучасні медико-криміналістичні методи дослідження, які використовуються в судово-медичній експертизі.

Методи навчання

- вербальні (пояснення, лекція, розповідь, бесіда, інструктаж)
- наочні (спостереження, ілюстрація, презентація)
- практичні (трагування та опис трупних явищ, тілесних ушкоджень, визначення їх виду, характеру, виявлення та опис речових доказів біологічного походження)
- пояснювально-ілюстративний (представлення готової інформації науково-педагогічним працівником та її засвоєння здобувачами освіти)
- тематичні дискусії, аналіз конкретних ситуацій
- частково-пошукові, дослідницькі методи
- робота в Інтернет-класі, дистанційні консультації

Форми та методи оцінювання

Контрольні заходи оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти включають поточний контроль знань, умінь і навичок.

Контрольні заходи базуються на принципах: відповідності стандартам вищої освіти; використання стандартизованої та уніфікованої системи діагностики,

спрямованої на застосування знань; визначеності критеріїв оцінювання; об'єктивності та прозорості технології контролю.

Науково-педагогічний працівник обов'язково оцінює успішність здобувача вищої освіти на кожному занятті за чотирибальною (традиційною) шкалою. Критерії оцінювання визначені робочою навчальною програмою з дисципліни М1. «Судова медицина (стоматологія)», яка затверджена на вченій раді факультету міжнародного ПДМУ.

Оцінка успішності є інтегрованою (оцінюються всі види роботи здобувачів вищої освіти як під час підготовки до заняття, так і під час заняття) за критеріями, які доводяться до їх відома на початку вивчення дисципліни. Конвертація поточної оцінки, виставленої за традиційною 4-бальною шкалою, в багатобальну на кожному занятті не проводиться.

Критерії оцінювання знань здобувачів освіти: https://pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/NMQ6RVrpAGYUkpw1JoSJaApnMMMwbKdxQN9FC2hu.pdf

Система поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять, на яких проводиться оцінка знань теоретичного та практичного матеріалу у формі:

- індивідуального усного опитування за теоретичними питаннями;
- розв'язування ситуаційних задач;
- відстеження та опис алгоритмів ушкоджень, ступеня важкості тілесних ушкоджень, причини смерті, трупних явищ,;
- ознайомлення із судово-медичною документацією з метою формулювання судово-медичного діагнозу та висновків.

Контроль самостійної роботи відбувається шляхом обов'язкового внесення ключових питань із відповідних тем на підсумковий модульний контроль, разом із матеріалом, що вивчався на аудиторних навчальних заняттях.

Форма підсумкового контролю успішності навчання: підсумковий модульний контроль (ПМК).

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти:

табл. 1

За 4 бальною шкалою	Оцінка в ЕКТС	Критерії оцінювання
5 (відмінно)	A	Здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили, володіє не менш ніж 90% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
4 (добре)	B	Здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартизованих ситуаціях, самостійно виправляє помилки, кількість яких незначна, володіє не менш ніж 85% знань з теми як під час опитування, так і усіх видів контролю.

	C	Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом науково-педагогічного працівника, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок, володіє не менш ніж 75% знань з теми як під час опитування, так і усіх видів контролю.
3 (задовільно)	D	Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою науково-педагогічного працівника може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. Володіє не менш ніж 65% знань з теми як під час опитування, так і усіх видів контролю.
	E	Здобувач освіти володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні. Володіє не менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, так і усіх видів контролю.
2 незадовільно	FX	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину матеріалу. Володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, так і усіх видів контролю.
	F	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, так і усіх видів контролю.

Перед проведенням ПМК науково-педагогічний працівник розраховує середнє арифметичне значення поточної успішності здобувачів вищої освіти, що конвертуються згідно з таблицею 2.

Схема нарахування та розподіл балів які отримують здобувачі вищої освіти за поточну успішність балам за ПМК та традиційній чотирьохбальній оцінці табл. 2

Середній бал за поточну успішність (A)	Бали за поточну успішність з модуля (A*24)	Бали за ПМК з модуля. (A*16)	Бали за модуль та/або екзамен (A*24 + A*16)	Категорія ЄКТС	За 4-бальною шкалою
1	2	3	4	5	6
2	48	32	80	F FX	2 незадовільно
2,1	50	34	84		
2,15	52	34	86		
2,2	53	35	88		
2,25	54	36	90		
2,3	55	37	92		
2,35	56	38	94		
2,4	58	38	96		
2,45	59	39	98		

2,5	60	40	100			
2,55	61	41	102			
2,6	62	42	104			
2,65	64	42	106			
2,7	65	43	108			
2,75	66	44	110			
2,8	67	45	112			
2,85	68	46	114			
2,9	70	46	116			
2,95	71	47	118			
3	72	50	122	E	3 задовільно	
3,05	73	50	123			
3,1	74	50	124			
3,15	76	50	126			
3,2	77	51	128			
3,25	78	52	130	D		
3,3	79	53	132			
3,35	80	54	134			
3,4	82	54	136			
3,45	83	55	138			
3,5	84	56	140	C	4 добре	
3,55	85	57	142			
3,6	86	58	144			
3,65	88	58	146			
3,7	89	59	148			
3,75	90	60	150	C	4 добре	
3,8	91	61	152			
3,85	92	62	154			
3,9	94	62	156			
3,95	95	63	158			
4	96	64	160	B		
4,05	97	65	162			
4,1	98	66	164			
4,15	100	66	166			
4,2	101	67	168			
4,25	102	68	170			
4,3	103	69	172			
4,35	104	70	174			
4,4	106	70	176			
4,45	107	71	178			
4,5	108	72	180	A		5 відмінно
4,55	109	73	182			
4,6	110	74	184			
4,65	112	74	186			
4,7	113	75	188			
4,75	114	76	190			
4,8	115	77	192			
4,85	116	78	194			
4,9	118	78	196			
4,95	119	79	198			
5	120	80	200			

Мінімальна кількість балів, що студенти отримують за поточну успішність – 72.

Підсумковий модульний контроль засвоєння модуля проводиться на останньому практичному занятті. До підсумкового модульного контролю допускаються здобувачі освіти, які:

- відвідали всі лекції (або відпрацювали пропущені лекції у встановленому порядку);
- відвідали практичні заняття (або відпрацювали пропущені заняття у встановленому порядку) і набрали суму балів, не меншу за мінімальну;
- опанували практичні навички:
 - виявлення, опис, методи дослідження трупних явищ та давність настання смерті;
 - засвоїли алгоритми опису тілесних ушкоджень від дії різноманітних чинників, їх вид, характер, механізм нанесення, давність, ступінь важкості;
 - навчилися складати та трактувати результати судово-медичного дослідження (обстеження) за даними судово-медичної документації: «Протокол огляду трупа на місці його виявлення», «Акт судово-медичного дослідження (обстеження)» або «Висновок експерта» (з формулюванням і обґрунтуванням судово-медичного діагнозу);

Під час підсумкового модульного контролю здобувачі вищої освіти складають:

А) усно відповідають на 2 питання;

Б) виконують практично орієнтоване завдання: опис макропрепарату або вологого препарату, з метою відстеження алгоритмів опису, діагностики виду, характеру та механізму виникнення ушкоджень.

Оцінка за підсумковий модульний контроль складається із оцінювання всіх елементів підсумкового модульного контролю.

Методика проведення підсумкового модульного контролю (ПМК)

ПМК проводиться у вигляді усного опитування (за білетом). Білет включає два контрольні питання та практично орієнтоване завдання діагностування одного макропрепарату чи вологого препарату з визначенням назви органа чи частини органа, виду, характеру, локалізації, форми ушкодження, наявності тих чи інших видових та діагностичних ознак ушкодження, наявності сторонніх включень, накладань, нашарувань, забруднень, кількість ушкоджень, стан оточуючих чи прилеглих тканин, давність настання, одночасність нанесення ушкодження, механогенез або спосіб нанесення, дія сторонньої чи власної руки.

Критерії оцінювання усного опитування:

28 – 30 балів - за теоретичне питання одержує здобувач вищої освіти, який повною мірою володіє теоретичним навчальним матеріалом з тем, може використовувати одержані знання для відповіді на питання, обґрунтувати свою відповідь; засвоїв практичні навички.

24 – 27 балів - за теоретичне питання одержує здобувач вищої освіти, який у повній мірі володіє теоретичним матеріалом з тем, може використовувати одержані знання для відповіді на питання, але з деякими утрудненнями обґрунтовує свою відповідь; засвоїв практичні навички.

20 – 23 балів - за теоретичне питання одержує здобувач вищої освіти, який недостатньо володіє теоретичним навчальним матеріалом з тем, з утрудненнями

використовує одержані знання, не може обґрунтувати свою відповідь; недостатньо засвоїв практичні навички.

0 балів - одержує здобувач вищої освіти, який не володіє знаннями з матеріалу, не може використати одержані знання для відповіді на питання, обґрунтувати свою відповідь; не засвоїв усі практичні навички.

Критерії оцінювання діагностування макропрепарату та вологого препарату відповідно:

9 – 10 балів – здобувач вищої освіти правильно визначив препарат, вид ушкодження і в повному обсязі обґрунтував відповідь,

7 – 8 балів – здобувач вищої освіти правильно визначив препарат, вид ушкодження, але з деяким затрудненням обґрунтовує свою відповідь,

5 - 6 балів – здобувач вищої освіти правильно визначив препарат, але не зміг обґрунтувати відповідь,

0 балів – не правильно визначений препарат та вид ушкодження

За умов порушення здобувачем вищої освіти правил академічної доброчесності (п.2.2.5. Правил внутрішнього розпорядку), то результати оцінювання, отримані під час складання ПМК за відповідь, виставляється оцінка «незадовільно».

Здобувачі вищої освіти, які під час вивчення модуля, з якого проводиться підсумковий контроль, мали середній бал поточної успішності від 4,50 до 5,0 звільняються від складання ПМК і автоматично (за згодою) отримують підсумкову оцінку відповідно таблиці 1., при цьому присутність здобувача освіти на ПМК є обов'язковою. У разі незгоди з оцінкою, зазначена категорія здобувачів вищої освіти складає ПМК за загальними правилами.

Здобувач вищої освіти має право на складання та два перескладання ПМК. У виняткових випадках додаткове перескладання ПМК може бути проведено за персональним дозволом ректора або першого проректора з науково-педагогічної роботи.

Загальна сума балів за модуль визначається як сума балів поточної успішності та балів ПМК. Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні кожного модуля (залікового кредиту ECTS) - 200.

Оцінка з дисципліни виставляється кафедрою за традиційною (національною) 4-бальною шкалою на основі середньої кількості балів.

Переведення середньої кількості балів за всі модулі, що передбачені програмою з дисципліни, у традиційну оцінку за 4-бальною шкалою

Середня кількість балів за всі модулі дисципліни	Традиційна оцінка за 4- бальною шкалою
122 – 139,99	3
140 – 179,99	4
180 – 200	5

Методичне забезпечення

1. Плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи студентів
2. Силабус з дисципліни
3. Мультимедійний супровід лекцій
4. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів під час підготовки до практичного заняття та на занятті
- 5.Перелік питань до підсумкового модульного контролю

- 7.Макропрепарати, вологі препарати, муляжі, фотоілюстрації
- 8.Навчальні посібники
- 9.Зразки «Акт судово-медичного дослідження (обстеження)», «Висновок експерта»
- 10.Ситуаційні задачі

Рекомендована література

Базова (наявна в бібліотеці ПДМУ)

1. Судова стоматологія: підручник [для здобувачів вищої освіти магістер. рівня спец. 221 "Стоматологія" закладів вищої мед. освіти] / Б. В. Михайличенко, А. М. Біляков, В. В. Франчук. - Київ: Медицина, 2024. - 263 с. З. Mykhailychenko B.V.
2. Forensic Medicine : textbook / B.V. Mykhailychenko, A.M. Biliakov, I.G. Savka ; edited by B.V. Mykhailychenko. — 2nd edition. — Kyiv : AUS Medicine Publishing, 2022. — 224 p.
3. Основи судової медицини:навчальний посібник./ В.В. Черняк, І.І. Старченко, Б.М. Филенко, Г.М.. – Львів: Видавництво «Магнолія 2006», 2024. – 222с.

Допоміжна

1. Атлас ушкоджень та їх морфологічні особливості при проведенні судово-медичних досліджень / В.В. Черняк, І.І. Старченко, Є.Я. Костенко, А.Г. Нікіфоров, Б.М. Филенко, Г.М. Мустафіна. – Вінниця : Нова книга, 2021. – 120с.
2. Оцінка тілесних ушкоджень як доказів неналежного поводження і катувань у відповідності до «Стамбульського протоколу», «Стамбульської конвенції» і «Римського статуту»:навчальний посібник із змінами та доповненнями. – Вінниця : ТВОРИ, 2024. –.131с.

Інформаційні ресурси

1. <https://repository.pdmu.edu.ua/communities/c1535a16-1630-4eec-b376-d87804305090/search>
2. <http://library.med.utah.edu/WebPath/webpath.html>

Розробники:

Черняк В.В. – доцент, к.мед.н.,
Филенко Б.М. – доцент, к.мед.н.,
Ройко Н.В. – доцент, к.мед.н.

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет

Кафедра філософії та суспільних наук

«УЗГОДЖЕНО»

Гарантом освітньо-професійної
програми «Стоматологія»

« 28 » серпня 2024 року

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Головою вченої ради
міжнародного факультету

Протокол від « 30 » серпня 2024 р. № 1

СИЛАБУС

СУДОВА МЕДИЦИНА (СТОМАТОЛОГІЯ).

МЕДИЧНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Модуль 2. Медичне право України

Обов'язкова

рівень вищої освіти
галузь знань
спеціальність
кваліфікація освітня
кваліфікація професійна
освітньо-професійна програма
форма навчання
курс та семестр вивчення
навчальної дисципліни

другий (магістерський)
22 Охорона здоров'я
221 Стоматологія
магістр стоматології
лікар-стоматолог
Стоматологія
денна
III курс, 6 семестр

«УХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри
філософії та суспільних наук
Протокол від 28 серпня 2024 р. № 1

Полтава – 2024

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Прізвище, ім'я, по батькові викладача (викладачів), науковий ступінь, учене звання	Каюн Вікторія Олександрівна , кандидат історичних наук Біланов Олег Сергійович , викладач закладу вищої освіти Перун Світлана Василівна , викладач закладу вищої освіти
Профайл викладача/викладачів	https://philosophy.pdmu.edu.ua/
Контактний телефон	+380952038619 – Каюн Вікторія Олександрівна +380951858319 - Біланов Олег Сергійович +380507290974 – Перун Світлана Василівна
E-mail:	v.kaiun@pdmu.edu.ua - Каюн Вікторія Олександрівна o.bilanov@pdmu.edu.ua - Біланов Олег Сергійович s.perun@pdmu.edu.ua - Перун Світлана Василівна
Сторінка кафедри на сайті ПДМУ	https://philosophy.pdmu.edu.ua/

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг навчальної дисципліни «Судова медицина (стоматологія). Медичне право України»

Кількість кредитів – 3,0 / годин – 90, із них:

Лекції (год.) – 12

Практичні (год.) – 36

Самостійна робота (год.) – 42

Вид контролю – підсумковий модульний контроль

Обсяг Модуль 2. Медичне право України

Кількість кредитів – 1,5 / годин – 45, із них:

Лекції (год.) – 6

Практичні (год.) – 18

Самостійна робота (год.) – 21

Вид контролю – підсумковий модульний контроль

Політика навчальної дисципліни

Модуль 2. Медичне право України розроблений відповідно до положень нормативно-правової бази з регулювання освітньої діяльності університету та законодавства у сфері вищої освіти. Політика дисципліни спрямована на розвиток умінь свідомо сприймати теоретичний матеріал, узагальнювати й систематизувати

засвоєну інформацію, якісно усвідомлювати нові знання, вирішувати проблемні завдання, презентувати результати своєї діяльності, критично мислити, обґрунтовувати власну думку.

Вивчення Модуля 2 Медичне право України відбувається відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному медичному університеті (https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/0nrGNrEzksWWytpXV8j05INcg9wbyVjkYx9FrBEY.pdf) та вимагає: відвідування лекцій, підготовку до практичних занять відповідно до навчального плану й розкладу занять (<https://www.pdmu.edu.ua/storage/shedule/files/cmPYcsN7Qj8imAceBzQQZqPcHjukU7tp0cLRGeBZ.pdf>); виконання самостійної роботи, опрацювання рекомендованої основної, додаткової літератури та нормативно-правової бази.

Підготовка та участь у практичних заняттях передбачає: ознайомлення з програмою навчальної дисципліни та планами практичних занять; вивчення теоретичного матеріалу; виконання завдань та опрацювання питань, запропонованих для самостійного вивчення. На заняттях обов'язковими є дотримання правил роботи у групі, шанобливе ставлення до поглядів колег, налаштованість на дружню співпрацю та взаємодопомогу, роботу в команді. Вітаються прояви творчості, креативності та індивідуальний підхід.

Відповідь здобувача освіти повинна демонструвати ознаки самостійності (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей), відсутність ознак повторюваності та плагіату, посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей та інших вимог, визначених «Кодексом академічної доброчесності Полтавського державного медичного університету» (https://www.pdmu.edu.ua/storage/sections_nv/docs_links/w06zPTIU3h58RxfeqTTwy7bSS9MTlfSDrxtHezK6.pdf).

Присутність здобувачів вищої освіти на лекціях та практичних заняттях є обов'язковою. У разі пропуску – відпрацювання відповідно до Положення про відпрацювання пропущених занять і незадовільних оцінок здобувачами вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті (https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/Tw1ZR7sjAmDI8i0uE6kRX5q2F80J6AiwtZ2dvVlQ.pdf).

Користуватися під час занять мобільним телефоном і іншими засобами зв'язку та отримання інформації без дозволу викладача забороняється. При оцінюванні результатів навчання враховується активність здобувачів освіти на заняттях, теоретична підготовка, виконання індивідуальних завдань та завдань для самостійної роботи.

Організація викладання дисципліни може відбуватися за наказом ректора університету з використанням дистанційних технологій навчання відповідно до

Положення про дистанційну форму навчання в Полтавському державному медичному університеті https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/03JNND8Ilh5H8KhDdFbMIJPEIQnAzB7UNwxCvRGy.pdf .

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися академічної етики; бути дисциплінованим і уважним.

Наголошуємо на необхідності дотримуватись Правил внутрішнього розпорядку для учасників освітнього процесу Полтавського державного медичного університету від 8.02.2023 р. №5 https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/ycZUUG0fZUvD4QbZ4a18PWhtNJH8AbU6fANHzFAF.pdf

У випадку оголошення під час занять повітряної тривоги здобувачі освіти діють за вказівками викладача відповідно до Інструкції щодо дій співробітників та здобувачів освіти за сигналами оповіщення в особливий період.

Опис навчальної дисципліни (анотація).

Модуль 2. Медичне право України вивчає суспільні відносини, пов'язані з реалізацією прав громадян на здоров'я, зокрема між громадянином і лікувально-профілактичною установою, пацієнтом і медичним працівником у сфері надання медичної допомоги.

Предметом вивчення модуля 2. Медичне право України є забезпечення отримання теоретичних знань і вироблення навиків щодо практичного застосування норм права, сприяння у формуванні у здобувачів вищої освіти високого рівня правосвідомості та підвищення правової культури, а також недопущення правового нігілізму.

Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни (міждисциплінарні зв'язки)

Модуль 2. Медичне право України належить до обов'язкових навчальних дисциплін.

Пререквізити навчальної дисципліни: модуль 2. Медичне право України пов'язаний зі знаннями таких соціально-гуманітарних дисциплін як «Правознавство», «Основи біоетики та біобезпеки», «Історія України», «Міжнародне гуманітарне право» тощо.

Постреквізити навчальної дисципліни модуль 2. Медичне право України предметно інтегрується з дисциплінами, які забезпечують подальшу професійну підготовку.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення модуля 2. Медичне право України є фахова підготовка здобувачів освіти, які навчаються за спеціальністю 221 Стоматологія, з метою формування і розвитку їхньої компетенції у галузі медичного права, спрямована на отримання необхідного обсягу теоретичних медико-правових знань, набуття

практичних навиків у сфері охорони здоров'я, оволодіння достатнім рівнем правової культури та правової свідомості для збереження балансу взаємин між суб'єктами медичних правовідносин і дотримання прав людини в сфері охорони здоров'я.

Основними завданнями вивчення дисципліни є отримання здобувачами освіти знань, щодо:

- ✓ історії становлення юридичної регламентації медичної діяльності в Україні;
- ✓ конституційного регулювання прав людини у сфері охорони здоров'я в Україні;
- ✓ загального і спеціального законодавства у сфері охорони здоров'я;
- ✓ видів юридичної відповідальності за професійні правопорушення в окресленій царині; прав й обов'язків суб'єктів медичних правовідносин (пацієнтів, медичних працівників, законних представників пацієнта тощо);
- ✓ дефектів надання медичної допомоги; ятрогенної патології та її медико-правового значення; механізмів контролю якості медичної допомоги;
- ✓ правового регулювання медичної допомоги в Україні;
- ✓ юридичних аспектів профілактики і лікування інфекційних хвороб;
- ✓ законодавчого забезпечення донорства (крові, тканин, репродуктивних клітин);
- ✓ регулювання експертної діяльності за законодавством України;
- ✓ особливостей правового забезпечення населення лікарськими засобами.

Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (інтегральна, загальні, спеціальні, матриця компетентностей)

Компетентності згідно з освітньо-професійною програмою, формуванню яких сприяє дисципліна:

Інтегральна - здатність розв'язувати складні задачі та проблеми в галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або в процесі навчання, що передбачає проведення досліджень і/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність спілкуватися англійською мовою.

ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 10. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 11. Здатність працювати в команді.

ЗК 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 16. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні (фахові, предметні):

СК 1. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні данні.

СК 2. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.

СК 14. Спроможність ведення нормативної медичної документації.

СК 15. Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.

СК 17. Спроможність до правового забезпечення власної професійної діяльності.

Програмні результати навчання за ОПП:

ПРН 4. Визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).

ПРН 14. Аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій.

ПРН 16. Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.

ПРН 18. Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.

ПРН 19. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

Знати:

- ✓ понятійно-категоріальний апарат у галузі медичного права;
- ✓ джерела медичного права; тенденції нормотворення й державної політики у сфері охорони здоров'я;
- ✓ механізми здійснення прав та обов'язків суб'єктів медичних правовідносин;
- ✓ правові умови провадження окремих видів медичної практики та їх праворегулювання;
- ✓ державно-правові гарантії та механізми захисту прав людини у сфері охорони здоров'я;
- ✓ дефекти надання медичної допомоги, їх правову кваліфікацію;
- ✓ види юридичної відповідальності за правопорушення у сфері охорони здоров'я;
- ✓ юридичну практику в галузі медичного права, в т.ч. Європейського суду з прав людини.

Вміти:

- ✓ самостійно працювати із законодавством України та міжнародними і регіональними стандартами у сфері охорони здоров'я;
- ✓ знати механізми здійснення прав та обов'язків суб'єктів медичних правовідносин; готувати необхідні правові документи;
- ✓ аналізувати правову природу медичної практики;
- ✓ застосовувати юридичну практику для право реалізаційної діяльності, в т.ч. правові позиції Європейського суду з прав людини;
- ✓ ефективно використовувати арсенал експертиз і механізми контролю якості медичної допомоги;
- ✓ правильно оцінювати наслідки професійної діяльності медичних і фармацевтичних працівників.

**Структура навчальної дисципліни
модуль 2. Медичне право України**

Зміст тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Практичні	Семінари	СРС
1	2	3	4	5	6
Модуль 2. Медичне право України					

Тема 1. Медичне право України в системах права і законодавства. Міжнародні та регіональні стандарти у сфері охорони здоров'я і прав людини.	5		4		1
Тема 2. Правова природа медичної допомоги і медичної послуги.	4	2			2
Тема 3. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин.	8	2	4		2
Тема 4. Договір про надання медичних послуг. Медичні експертизи за законодавство України.	5		4		1
Тема 5. Юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я.	3	2			1
Тема 6. Процедури і механізми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин. Міжнародне співробітництво у сфері охорони здоров'я.	6		4		2
Підготовка до практичних занять	8				8
ПМК	6		2		4
Всього	45	6	18		21

**Тематичний план лекцій із зазначенням основних питань,
що розглядаються на лекції**

№№/зп	Назва теми	Кількість годин
1.	2	3
1.	Тема 2. Правова природа медичної допомоги і медичної послуги. Поняття та види медичної допомоги за законодавством України. Поняття та юридична природа медичних послуг. Медична допомога і медична послуга: проблеми співвідношення. Платні та безоплатні медичні послуги.	2
2.	Тема 3. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин. Поняття і види суб'єктів медичних правовідносин. Поняття та загальна характеристика правового статусу пацієнта. Особливості правового статусу законних представників у сфері охорони здоров'я. Медичний працівник та його правовий статус: понятійно-категоріальний апарат і класифікація. Правове регулювання професійних прав й обов'язків медичних працівників. Правовий статус лікуючого лікаря за національним законодавством.	2
3.	Тема 5. Юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я. Цивільно-правова відповідальність у сфері охорони здоров'я. Кримінальна відповідальність за правопорушення у сфері охорони здоров'я. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері охорони здоров'я. Дисциплінарна відповідальність медичних працівників.	2
	Всього	6

Тематичний план практичних занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на занятті

№№ / зп	Назва теми	Кількість годин
Модуль 2. Медичне право України		
1.	Тема 1. Медичне право України в системах права і законодавства. Міжнародні та регіональні стандарти у сфері охорони здоров'я і прав людини. Історичний розвиток медичного права. Медичне право України як галузь права: поняття, предмет і методи. Принципи та функції медичного права України. Система і джерела медичного права. Міжнародні стандарти у сфері прав людини й охорони здоров'я: загальна характеристика. Основні напрямки реформування системи охорони здоров'я в Україні. Програми державних гарантій медичного обслуговування населення.	4
2.	Тема 3. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин. Медичні правовідносини: поняття, ознаки і склад. Класифікація медичних правовідносин. Суб'єкти медичних правовідносин: поняття та особливості. Об'єкти медичних правовідносин. Зміст медичних правовідносин. Підстави виникнення та припинення медичних правовідносин. Види медичної допомоги. Правове забезпечення вакцинації населення. Право на зайняття народною медициною (цілительством).	4
3.	Тема 4. Договір про надання медичних послуг. Медичні експертизи за законодавство України. Договір про надання медичних послуг: поняття та класифікація. Юридична природа, особливості виконання зобов'язань з договору про надання медичних послуг. Види договорів про надання медичних послуг. Набрання чинності і порядок укладення договору про надання медичних послуг. Елементи договору про надання медичних послуг. Цивільно-правова відповідальність за неналежне виконання договору про надання медичних послуг. Медична експертиза та контроль якості медичної допомоги за законодавством України. Медико-соціальна експертиза втрати працездатності. Військово-лікарська експертиза. Судово-медична експертиза. Судово-психіатрична експертиза.	4
4.	Тема 6. Процедури і механізми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин. Міжнародне співробітництво у сфері охорони здоров'я. Юридичний конфлікт як підстава для захисту. Процедури і механізми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин. Досудовий рівень захисту. Судовий спосіб захисту. Медіація як форма захисту. Захист персональних даних. Становлення та розвиток міжнародного співробітництва держав у сфері охорони здоров'я. Нормативно-правовий механізм співробітництва держав у сфері охорони здоров'я. Міжурядові організації в організаційно-правовому механізмі міжнародного співробітництва держав у сфері охорони здоров'я. Роль міжнародних неурядових організацій у забезпеченні міжнародного співробітництва держав у сфері охорони здоров'я.	4
5.	ПМК	2
	Всього	18

Самостійна робота

№№/зп	Назва теми	Кількість годин
1.	Підготовка до практичних занять: теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок.	8
2.	Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять:	9
2.1.	Класифікаційні групи джерел права, що регламентують відносини в сфері охорони здоров'я	1
2.2.	Основні напрямки медичної реформи в Україні.	2
2.3.	Галузеві стандарти медичної допомоги: поняття, види та коротка характеристика	2
2.4.	Цивільно-правові відносини. Майнові та особисті немайнові права інтелектуальної власності.	1
2.5.	Контроль якості медичної допомоги: умови та порядок здійснення	1
2.6.	Юрисдикційні форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин	1
2.7.	Неюрисдикційні форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин	1
3.	Підготовка до підсумкового модульного контролю	4
	Всього	21

Індивідуальні завдання: підготовка доповідей та виступів на засіданнях круглого столу, конференціях, публікація тез і статей. Рекомендації щодо виконання завдань та критерії оцінювання надаються викладачем під час занять. Враховуючи академічні свободи, теми обираються самостійно, корелюються з тематикою занять і узгоджуються з викладачем.

Нагадуємо: Ваші роботи підлягатимуть перевірці на відсутність плагіату відповідно до Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти та співробітників ПДМУ:

https://www.pdmu.edu.ua/storage/n_process_vimo/docs_links/V7NzyqhQzHq53eACy2HYlG1IeuxV42DvO1Eq9tPA.pdf

Перелік теоретичних питань для підготовки здобувачів освіти до підсумкового модульного контролю

1. Правова природа медичного права (галузь права, інститут права, галузь законодавства).
2. Медичне право України як правове утворення: поняття, завдання, предмет регулювання.
3. Медичні правовідносини: поняття, види і склад.
4. Джерела медичного права України.
5. Роль і значення Загальної декларації прав людини та її місце в системі міжнародних стандартів у галузі охорони здоров'я та прав людини.
6. Права пацієнтів за міжнародними актами у сфері охорони здоров'я і прав людини.
7. Права медичних працівників за міжнародними актами у сфері охорони здоров'я і прав людини.
8. Місце і значення актів Європейського Союзу в системі регіональних

стандартів у сфері охорони здоров'я і прав людини.

9. Угода про асоціацію Україна-ЄС в аспекті охорони здоров'я.
10. Конституційне регулювання охорони здоров'я в Україні.
11. Роль і значення рішень Європейського суду з прав людини у сфері охорони здоров'я, в системі законодавства про охорону здоров'я України, а також документів національних судових інстанцій.
12. Загальні положення про страхування у сфері охорони здоров'я: поняття, принципи страхування, суб'єкти, об'єкти та зміст страхових правовідносин.
13. Страхування професійної відповідальності медичних працівників.
14. Поняття та ознаки медичної допомоги (якісна, кваліфікована, доступна, безоплатна).
15. Право на медичну допомогу за законодавством України.
16. Медична послуга як об'єкт медичних правовідносин.
17. Договір про надання медичних послуг: поняття, загальна характеристика та особливості виконання.
18. Поняття і правова природа договору про медичне обслуговування.
19. Права людини у сфері охорони здоров'я: поняття, класифікація, загальна характеристика.
20. Гарантії забезпечення прав людини у сфері охорони здоров'я.
21. Право людини на життя: поняття, зміст і загальна характеристика. Право на життя і медична практика: питання співвідношення.
22. Поняття та структура права людини на охорону здоров'я за законодавством України.
23. Право людини на медичну інформацію: загальна характеристика і правове забезпечення.
24. Право людини на медичну таємницю: загальна характеристика і правове забезпечення.
25. Право людини на згоду на медичне втручання.
26. Право на відмову від медичного втручання.
27. Поняття і види суб'єктів медичних правовідносин.
28. Загальна характеристика прав і обов'язків пацієнта.
29. Особливості правового статусу законних представників у сфері охорони здоров'я.
30. Законодавче забезпечення і класифікація прав медичних працівників.
31. Правове регулювання професійних обов'язків медичних працівників.
32. Правовий статус лікаря за національним законодавством.
33. Поняття і види процедур і механізмів захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.
34. Форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин: поняття, види, засоби здійснення.
35. Судова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин у порядку конституційного й адміністративного судочинства.
36. Судова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин у порядку цивільного судочинства.
37. Судова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин у порядку кримінального судочинства.

38. Позасудова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин: поняття, види, загальна характеристика.
39. Правопорушення у сфері охорони здоров'я як підстава для юридичної відповідальності у медичному праві: поняття, ознаки, склад.
40. Поняття та види юридичної відповідальності суб'єктів медичних правовідносин.
41. Цивільно-правова відповідальність у сфері охорони здоров'я.
42. Дисциплінарна відповідальність медичних працівників.
43. Адміністративно-правова відповідальність у медичному праві.
44. Кримінальна відповідальність медичних працівників у зв'язку з їх професійною діяльністю.
45. Звільнення від юридичної відповідальності медичних працівників.
46. Неюрисдикційні форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин: поняття, види, загальна характеристика.
47. Міжнародні форми і засоби захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.
48. Юридична практика в галузі медичного права.
49. Особливості юридичної відповідальності пацієнтів за законодавством України.
50. Експертна діяльність у сфері охорони здоров'я: національне і зарубіжне законодавство.
51. Поняття, види і значення медичних експертиз в Україні.
52. Висновок експерта: форма і зміст.
53. Медико-соціальна експертиза втрата працездатності: поняття і види.
54. Судово-медична експертиза: загальна характеристика та роль у сфері медичного права.
55. Судово-психіатрична експертиза: загальна характеристика та роль у сфері медичного права.
56. Судово-психологічна експертиза: загальний аналіз і роль у сфері медичного права.
57. Військово-медична експертиза: загальна характеристика та роль у сфері медичного права.
58. Альтернативна медична експертиза: загальний аналіз і роль у сфері медичного права.
59. Дефекти надання медичної допомоги: поняття і види.
60. Медична помилка та нещасний випадок.

Перелік практичних навичок для ПМК

- уміння здійснювати пошук потрібних нормативно-правових актів, правових норм;
- усно та письмово, логічно правильно обґрунтовувати правові явища і процеси.
- роботи з текстами основних нормативних актів, зокрема Конституції України, Цивільного кодексу України, Кодексу законів про працю України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».

Система поточного та підсумкового контролю

Таблиця 1. Стандартизовані узагальнені критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти в ПДМУ

За 4-бальною шкалою	Оцінка в ЕКТС	Критерії оцінювання
5 (відмінно)	A	Здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили, володіє не менш ніж 90% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
4 (добре)	B	Здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартизованих ситуаціях, самостійно виправляє помилки, кількість яких незначна, володіє не менш ніж 85% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	C	Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом науково-педагогічного працівника, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок, володіє не менш ніж 75% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
3 (задовільно)	D	Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень з допомогою науково-педагогічного працівника може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих, володіє не менш ніж 65% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	E	Здобувач освіти володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні. володіє не менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
2 (незадовільно)	FX	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину матеріалу, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.

	F	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
--	---	---

Таблиця №2. Уніфікована таблиця відповідності балів за поточну успішність, балам за ПМК та традиційній чотирибальній оцінці.

Середній бал за поточну успішність (A)	Бали за поточну успішність з модуля (A * 24)	Бали за ПМК з модуля (A * 16)	Бали за модуль та/або екзамен (A * 24 + A * 16)	Категорія ЄКТС	За 4-бальною шкалою
2	48	32	80	F	2 незадовільно
2,1	50	34	84	FX	
2,15	52	34	86		
2,2	53	35	88		
2,25	54	36	90		
2,3	55	37	92		
2,35	56	38	94		
2,4	58	38	96		
2,45	59	39	98		
2,5	60	40	100		
2,55	61	41	102		
2,6	62	42	104		
2,65	64	42	106		
2,7	65	43	108		
2,75	66	44	110		
2,8	67	45	112		
2,85	68	46	114		
2,9	70	46	116		
2,95	71	47	118		
3	72	50	122	E	3 задовільно
3,05	73	50	123		
3,1	74	50	124		
3,15	76	50	126		
3,2	77	51	128		
3,25	78	52	130	D	
3,3	79	53	132		
3,35	80	54	134		
3,4	82	54	136		
3,45	83	55	138		
3,5	84	56	140	C	4 добре
3,55	85	57	142		
3,6	86	58	144		

3,65	88	58	146		
3,7	89	59	148		
3,75	90	60	150		
3,8	91	61	152		
3,85	92	62	154		
3,9	94	62	156		
3,95	95	63	158		
4	96	64	160	В	
4,05	97	65	162		
4,1	98	66	164		
4,15	100	66	166		
4,2	101	67	168		
4,25	102	68	170		
4,3	103	69	172		
4,35	104	70	174		
4,4	106	70	176		
4,45	107	71	178		
4,5	108	72	180	А	
4,55	109	73	182		
4,6	110	74	184		
4,65	112	74	186		
4,7	113	75	188		
4,75	114	76	190		
4,8	115	77	192		
4,85	116	78	194		
4,9	118	78	196		
4,95	119	79	198		
5	120	80	200		

Мінімальна конвертована сума балів поточної успішності для всіх модулів усіх дисциплін усіх кафедр є єдиною і **складає 72 бала**.

Результат підсумкового модульного контролю оцінюється у балах. Максимальна кількість балів підсумкового модульного контролю складає 80 балів.

Студентам, які під час навчання мають середній бал успішності від 4,5 до 5,0, звільняються від складання ПМК і автоматично (за згодою) отримують підсумкову оцінку відповідно до таблиці.

Критерії відповідності середнього балу поточної успішності результатам складання ПМК

Середній бал поточної успішності	Відповідність балам за ПМК	Традиційна оцінка
4,5	69	4
4,6	70	
4,7	71	5
4,8	73	
4,9	77	

5,0	80	
-----	----	--

Мінімальна кількість балів підсумкового модульного контролю, за якої контроль вважається складеним, є 50 балів.

Максимальна кількість балів за модуль складає 200 балів.

По завершенню вивчення модуля Медичне право заповнюється «Відомість підсумкового модульного контролю», яка подається в деканат для подальшого ранжування здобувачів вищої освіти.

Методи навчання

Процес активізації навчання вимагає певної спільної діяльності викладача і здобувача освіти, застосування різноманітних засобів, форм, системи дій, прийомів, спрямованих на розв'язання освітніх завдань.

Викладання ОК проваджується за допомогою:

- *пояснювального методу* (використання різних способів повідомлення інформації. Організація дій здобувачів вищої освіти з об'єктом вивчення);
- *репродуктивного методу* (використання завдань на відтворення знань та способів інтелектуальної та практичної діяльності);
- *методу проблемного викладу* (постановка проблем і розкриття доказового шляху їхнього вирішення);
- *частково-пошукового (евристичного) методу* (постановка проблем, використання завдань на виконання окремих етапів розв'язання інтелектуальних завдань).

Для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: робота в малих групах, кейс-метод, дебати, відкритий мікрофон, круглий стіл, ситуаційний аналіз тощо.

Методи контролю

Для здійснення ефективного контролю навчальних досягнень здобувача освіти з навчальної дисципліни (встановлення рівня відповідності досягнутих ним результатів навчання очікуваним, рівня сформованості дисциплінарних компетентностей) використовуються різні методи й форми контролю.

Основною метою поточного контролю є забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти у процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією здобувачів освіти.

Поточний контроль (діагностика якості засвоєння матеріалу здобувачів вищої освіти з окремих тем) проводиться викладачем на практичних заняттях у формі:

- спостереження (за навчальною роботою здобувачів вищої освіти);

- усного опитування (опитування, бліц-опитування, повідомлення та доповіді за планом заняття, взаємоопитування, навчальні дискусії тощо);
- комбіноване опитування (поєднання усного опитування частини здобувачів вищої освіти з виконанням письмових (тестових) завдань рештою);
- письмовий контроль (історичні диктанти, кросворди, контрольні роботи тощо);
- тестовий контроль (відкритої (із вільно конструйованими відповідями) і закритої форми (із запропонованими відповідями);
- практичний контроль (дозволяє впевнитися у сформованості в здобувача вищої освіти компетентностей у практичній та дослідницькій сферах – написання творів, есеїв, репортажів, підготовка мультимедійних презентацій тощо).

Самоконтроль – запобігання помилкам і виправлення їх. Забезпечує внутрішній зворотній зв'язок, отримання здобувачем вищої освіти інформації про свої навчальні досягнення, ускладнення в опануванні змістом навчальної дисципліни. Показник сформованості самоконтролю – усвідомлення здобувачем освіти правильності плану діяльності та її операційного складу, тобто способу реалізації цього плану.

Оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти, яка передбачена в тематичному плані поряд з аудиторною роботою, здійснюється за допомогою освітньої платформи e-Aristo і контролюється під час підсумкового модульного контролю.

Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма.
2. Силабус.
3. Електронні версії мультимедійних презентацій лекцій.
4. Список підручників, навчальних і навчально-методичних посібників та іншої навчальної літератури, рекомендованої при вивченні дисципліни на поточний навчальний рік.

5. Матеріали для контролю знань, умінь, навичок здобувачів вищої освіти:

поточного контролю:

- контрольні питання;
- тестові завдання;
- тематика виступів, доповідей;

підсумкового контролю:

- завдання до підсумкового модульного контролю;

6. Відеоматеріали та посилання на інтернет-ресурси.

Рекомендована література

Базова:

1. Булеца СБ, Менджул МВ, редактори. Медичне право: підручник. Ужгород: ТОВ РІК-У; 2021. 720 с.
2. Науково-практичний коментар до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»: підручник/Борис Логвиненко /Дакор. 2021. 272с.
3. Харитонов О.І., Булеца С.Б., Стеценко С.Г., Майданник Р.А., Сенюта І.Я., Триньова Я.О., Менджул М.В. Медичне право: підручник. ТОВ «РІК-У». 2021. 720с.
4. Чеховська І. В. Медичне право. Навчальний посібник. Ун-т ДФС України. Ірпінь, 2020. 480 с.

Додаткова:

1. Аракелян М. Р. Право охорони здоров'я ЄС. Навчально-методичний посібник. Фенікс, 2020. – 120 с.
2. Сенюта І. Я. Правові позиції Європейського суду з прав людини у сфері охорони здоров'я. Харків: Фактор, 2020. 192 с.
3. Грін О.О. Основи фармацевтичного права. Альбом схем: навч.посіб. для студентів вищ. навч. закл. // О.О. Грін. – Ужгород: Видавництво ФОП Сабов А.М., 2020. – 214 с.
4. Грін О.О. Основи медичного права. Альбом схем: навч.посіб. для студентів вищ. навч. закл. // О.О. Грін. – Ужгород: Видавництво ФОП Сабов А.М., 2020. – 377 с.
5. Медичне право. Науково-практичний журнал. ЛОБФ «Медицина і право» №2 (28). 2021. 226с.
6. Медичне право. Науково-практичний журнал. ЛОБФ «Медицина і право» №2 (26). 2020. 241с.

Міжнародні нормативно-правові акти:

Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

Європейська соціальна хартія / Рада Європи, від 03.05.1996р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_062.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод / Рада Європи, від 04.11.1950 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

Джакартська декларація про провідну роль зміцнення здоров'я у XXI столітті / ВООЗ, 21-25 липня 1997 р. URL: <http://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/jakarta/declaration/en/index1.html>

Алма-Атинська Декларація. ВООЗ, від 06.09.1978 р. URL: <http://www.euro.who.int/ru/publications/policy-documents/declaration-of-alma-ata,-1978>

Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину: Рада Європи, Європейський Союз; Конвенція від 04.04.1997 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_334.

Гельсінська декларація Всесвітньої медичної асоціації "Етичні принципи медичних досліджень за участю людини у якості об'єкта дослідження": Всесвітня медична асоціація; Декларація від 01.06.1964 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/990_005.

Женевська декларація Всесвітньої медичної асоціації, прийнята в 1948р. URL: <https://www.wma.net/wp-content/uploads/2019/02/DoG-Ukrainian.pdf>

Міжнародний кодекс медичної етики: 3-я Генеральна Асамблея ВМА; Кодекс від 01.10.1949 р. URL: <https://med.sumdu.edu.ua/images/content/doctors/Deontology/InternKodexEthics.pdf>

Положення щодо доступності медичної допомоги: Всесвітня медична асоціація; Положення, Міжнародний документ від 01.09.1988 р. URL: https://zakononline.ua/documents/show/157469_157469

Лісабонська декларація стосовно прав пацієнта прийнята 34-тою Всесвітньою медичною асамблеєю, Лісабон, Португалія, вересень / жовтень 1981р. URL: https://med.sumdu.edu.ua/images/content/doctors/Deontology/Lisabon_1983.pdf

Декларація про політику в галузі дотримання прав пацієнта в Європі / Європейська хартія прав пацієнтів, листопад 2002 р. URL: https://med.sumdu.edu.ua/images/content/doctors/Deontology/Patients_rights_WHO.pdf

Національне законодавство

1. Конституція України: Верховна Рада України; Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-ІІІ. Дата оновлення: 20.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Кодекс законів про працю України: Закон УРСР від 10.12.1971 р. № 322-VІІІ. Дата оновлення: 20.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон УРСР від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 18.07.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
5. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Верховна Рада України; Закон від 19.11.1992 р. № 2801-XІІ. Дата оновлення: 21.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.
6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини: Верховна Рада України; Закон від 23.02.2006 р. № 3477-ІV. Дата оновлення: 02.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
7. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020": Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
8. Про систему громадського здоров'я: Верховна Рада України; Закон від 06.09.2022 р. № 2573-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20/ed20260101#top>
9. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 років. URL: https://healthsag.org.ua/wp-content/uploads/2014/11/Strategiya_UKR.pdf
10. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Про реформу охорони здоров'я в Україні". URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1338-19>.
11. Цивільний кодекс України: Верховна Рада України; Закон від 16.01.2003 р. № 435-ІV. Дата оновлення: 05.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
12. Концепція розвитку системи громадського здоров'я: схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1002-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249618799>
13. Про доступ до публічної інформації: Верховна Рада України; Закон від 13.01.2011 р. № 2939-VІ. Дата оновлення: 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

14. Про захист персональних даних: Верховна Рада України; Закон від 01.06.2010 р. № 2297-VI // Урядовий кур'єр від 07.07.2010. – № 122.
15. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. Дата оновлення: 21.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
16. Про звернення громадян: Закон від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. Дата оновлення: 31.12.2023. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>.
17. Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я: Наказ МОЗ від 28.09.2012. Дата оновлення: 21.03. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2001-12>.
18. Про порядок контролю якості медичної допомоги: наказ МОЗ від 28.09.2012 р. № 752. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1996-12>.
19. Про організацію клініко-експертної оцінки якості надання медичної допомоги та медичного обслуговування: Наказ МОЗ від 05.02.2016 р. № 69. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0285-16>.
20. Про моніторинг клінічних індикаторів якості медичної допомоги: Наказ МОЗ від 11.09.2013 № 795 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1669-13#Text>

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт. Верховна Рада України. Головна сторінка розділу «Законодавство України» – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>
2. Офіційний сайт. Урядовий портал – <https://www.kmu.gov.ua/>
3. Офіційне інтернет-представництво. Президент України – <https://www.president.gov.ua/documents/decrees>
4. Офіційний сайт Національної медичної бібліотеки США (NCBI) – www.ncbi.nlm.nih.gov/PubMed
5. Офіційний сайт Всесвітнього медичного журналу – <https://www.wma.net/publications/world-medical-journal/>.
6. Офіційний сайт ВООЗ – <https://www.who.int/>
7. Офіційний сайт. ГО «Фундація медичного права та біоетики України» – <http://medicallaw.org.ua/>
8. Офіційний сайт Центру громадського здоров'я МОЗ України – <https://phc.org.ua/>
9. World Association for Medical Law – <https://wafml.memberlodge.org/>
10. World Medical Association – <https://www.wma.net/>

Розробники:

Старший викладач закладу вищої освіти
кафедри філософії та суспільних наук, к.іст.н.

Вікторія КАЮН

Викладач закладу вищої освіти
кафедри філософії та суспільних наук,
доктор філософії

Олег БІЛАНОВ

Викладач закладу вищої освіти
кафедри філософії та суспільних наук,
доктор філософії

Світлана ПЕРУН